

ESADE

INSTITUT DE
GOVERNANÇA
I DIRECCIÓ
PÚBLICA

Primer informe econòmic i social ACRA del sector d'atenció a les persones grans amb dependència a Catalunya

Serveis residencials i d'atenció diürna

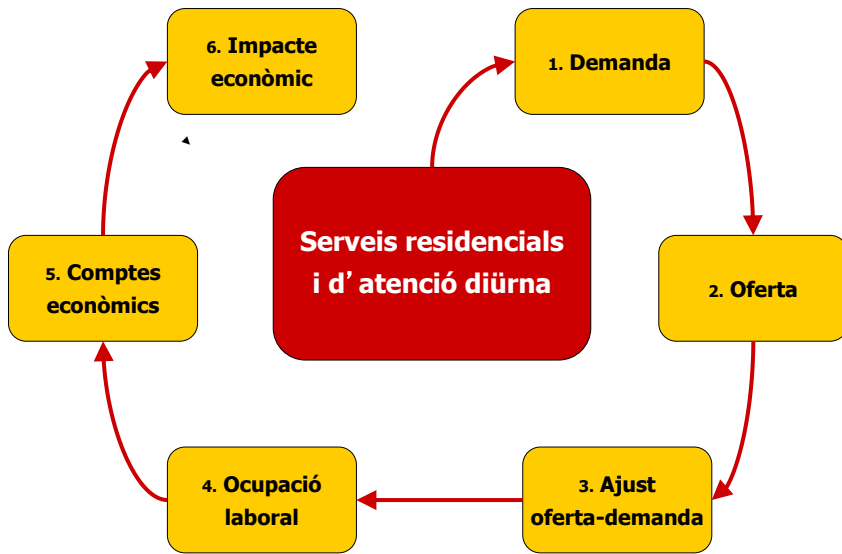

Programa
PARTNERS

Per què aquest informe?

- ❖ Voluntat d' ACRA d' aportar una visió complementària del sector i del mercat de la dependència a Catalunya. Des de la visió productiva i des de l' experiència pròpia. De moment oferta residencial.
- ❖ Interès de l' IGDP i del Programa PARTNERS d' ESADE en generar coneixement i aportar capacitat tècnica en aquest tema orientada a l' avaluació i el disseny estratègic
- ❖ Proposar elements prospectius i estimatius per aquells temes que encara no poden ser tractats des de bases consolidades d'informació i promoure la reflexió i el debat

Estructura de l'informe

Demanda atesa

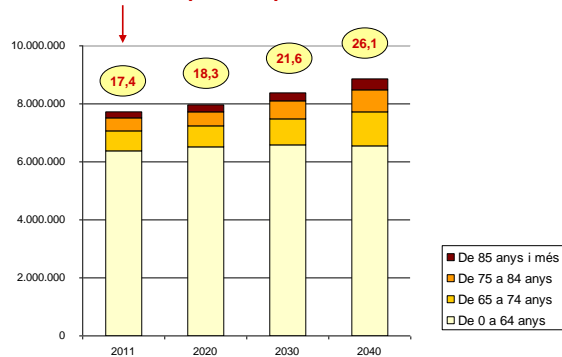
Demanda

Envel·liment a Catalunya

95,7% d'increment de la població de **85 anys o més**, de 2011 a 2040.

3% d'increment de la població de **0 a 64 anys**.

Índex d'envel·liment (% >65 anys): del **17,4** al **26,1**

No es preveu una **davallada** en el nombre de gent gran a Espanya fins l'any **2052**.

Font: Idescat (2012). Població projectada a 1 de gener per escenaris i grups d'edat, i Estructura per edats. Elaboració pròpia, prenent com a escenari un creixement mitjà. Projeccions de l'INE per a la població espanyola.

Demanda

Usuaris, prestacions i serveis

76,3% dels beneficiaris del SAAD a Catalunya, a desembre de 2012, són **persones grans**.

48,9% tenen més de **80 anys**.

204.235 prestacions i serveis per a persones amb dependència, a desembre de 2012:

54,2%* prestacions per a **atenció en l'entorn familiar**

(*inclou gent gran i persones amb discapacitat).

18,1%* **atenció residencial a gent gran**

(*inclou residència, residència assistida i prestació vinculada a servei residencial).

3,1%* **servei d'atenció diürna a gent gran**

(*inclou centre de dia i prestació vinculada a servei d'atenció diürna).

Serveis	82.224	Prestacions	122.011
Llar residència	1.591	Cuidador no professional	110.726
Residència gent gran	24.683	Vinculada a residència	10.728
Centre de dia gent gran	6.030	Vinculada a centre de dia	221
Centre de dia discapacitats	3.606	Vinculada a SAD	291
Hospital de dia	145	Assistent personal	45
Llarga estada Salut Mental	327		
Llar amb suport Salut Mental	34		
Residència discapacitats	3.604		
Ajuda a domicili	20.194		
Socioanitari	1.469		
Teleassistència	20.541		

Font: Departament de Benestar Social i Família. Generalitat de Catalunya (2013). Seguiment del desplegament de la Llei 39/2006. Històric i evolució de les dades de la dependència a Catalunya. Desembre de 2012. Disponible en Web: http://www20.gencat.cat/docs/bsf/03Ambits%20tematic%20dependencia/10Dependencia/DADES_DEPENDENCIA/documents/2013_01_11_dades_dependencia.pdf. Elaboració pròpia.

Demanda

Prestacions i serveis

59,25% de les prestacions del SAAD a Catalunya són **prestacions econòmiques per a cuidadors no professionals**.

40,75% són **serveis** i prestacions econòmiques vinculades a serveis o a assistent personal.

Persones beneficiàries del SAAD en relació a la població
i distribució entre serveis i prestacions econòmiques per a atenció a l'entorn familiar, per territoris

	Beneficiaris del SAAD (% població total)	Serveis (*)	Prestacions econòmiques entorn familiar
Catalunya	1,79%	40,75%	59,25%
Espanya	1,61%	55,64%	44,36%
Madrid	1,26%	79,55%	20,45%
País Basc	1,79%	50,38%	49,62%
Andalusia	2,22%	58,66%	41,34%
Castella i Lleó	2,44%	66,95%	33,05%

Font
IMSERSO

Font: IMSERSO (2013). *Información estadística del Sistema para la Autonomía y Atención a la Dependencia. Situación a 31 de enero de 2013*. Disponible en Web [www.dependencia.imserso.es]

* Els serveis inclouen prevenció de la dependència i promoció de l'autonomia personal, ajuda a domicili, centres de dia/nit, atenció residencial. A més, s'inclouen les prestacions mitjançant serveis a través de la prestació econòmica vinculada al servei i la prestació econòmica d'assistent personal.

Oferta

Oferta

Nombre de places: titularitat i model de provisió

	Servei públic			Mercat lliure	Total
	Públiques	Concertades/ col-laborad.	Prestació ec. vinculada servei	Privades	
Places residencials	9.410	22.500	10.728	14.282	56.920
Places atenció diürna	4.581	3.600	221	8.379	16.781

56.920 places residencials

Provisió: **74,9%** servei públic, **25,1%** mercat lliure

Titularitat: **59,4%** mercantils, **24%** iniciativa social, **16,5%** públiques

16.781 places de centre de dia

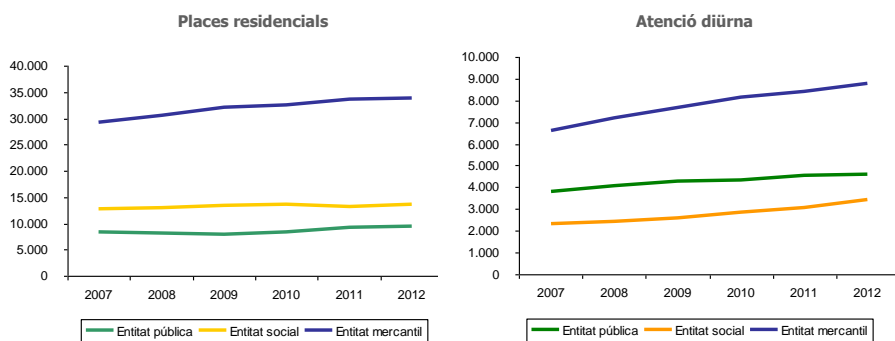
Provisió: **50,1%** servei públic, **49,9%** mercat lliure

Titularitat: **52,3%** mercantils, **20,4%** iniciativa social, **27,3%** públiques

Font: Departament de Benestar Social i Família (2013): Registre d'Entitats, Serveis i Establiments de Serveis Socials. Dades a 31/12/2012.

Oferta

Increment de places segons titularitat

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Creixement
Places residencials	50.267	51.780	53.526	54.541	56.023	56.920	13,2%
Entitat pública	8.322	8.160	8.007	8.362	9.178	9.410	13,1%
Entitat social	12.741	13.045	13.487	13.631	13.269	13.680	7,4%
Entitat mercantil	29.204	30.575	32.032	32.548	33.576	33.830	15,8%
Places centre de dia	12.746	13.704	14.554	15.332	16.023	16.781	31,7%
Entitat pública	3.835	4.063	4.260	4.336	4.534	4.581	19,5%
Entitat social	2.308	2.424	2.614	2.864	3.095	3.420	48,2%
Entitat mercantil	6.603	7.217	7.680	8.132	8.394	8.780	33,0%

Font: Idescat. Anuari estadístic de Catalunya, per als anys 2006-2011. Elaboració pròpia.
Nota: Les dades de places residencials no coincideixen amb les de l'IMSERSO ni amb els de l'Enquesta econòmica de l'any 2009 del mateix Idescat.

Oferta

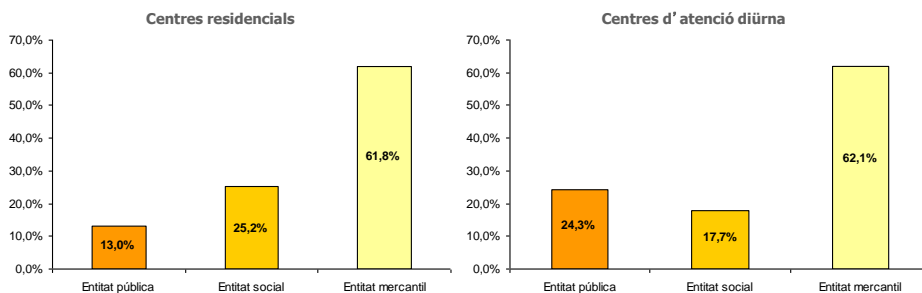
Els centres: titularitat

1.132 centres residencials (unitats de servei)

147 titularitat pública, **985** titularitat privada

848 centres de dia (unitats de servei)

198 titularitat pública, **650** titularitat privada

Font: Departament de Benestar Social i Família (2013): *Registre d'Entitats, Serveis i Establiments de Serveis Socials. Dades a 31/12/2012.*
 Nota: Els centres residencials inclouen les residències assistides i les llars residencials.

Oferta

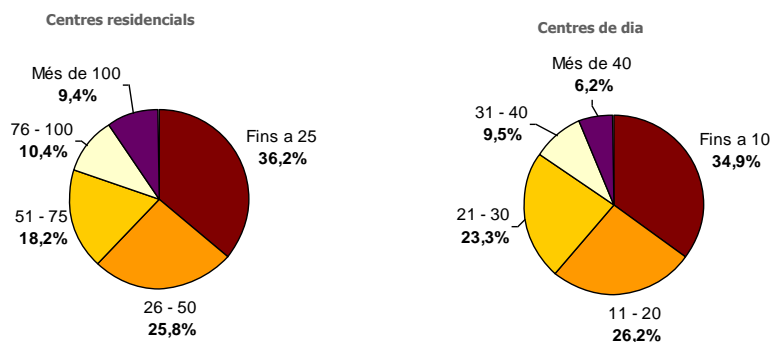
Capacitat dels centres

36,2% dels centres residencials assistits tenen **25 places o menys**.

62% tenen **50 places o menys**.

34,9% dels centres de dia tenen **10 places o menys**.

61,1% tenen **20 places o menys**.

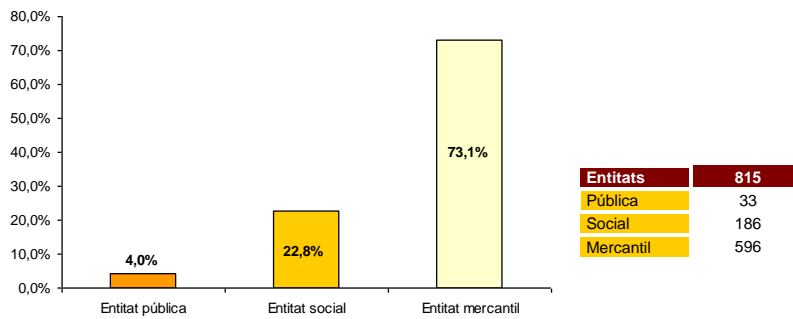
Font: Consulta al Registre d'Entitats, Serveis i Establiments de Serveis Socials, en línia, el dia 9/04/2013. Elaboració pròpia.

815 entitats operen al sector dels serveis residencials i d'atenció diürna.

95,9% són d'**iniciativa privada**.

Tenint en compte que hi ha 1.980 serveis (sumant els residencials i els d'atenció diürna), **cada entitat gestiona 2,4 serveis de mitjana**.

Distribució de les entitats segons tipologia

Font: Consulta al Registre d'Entitats, Serveis i Establiments de Serveis Socials, en línia, el dia 9/04/2013. Del registre d'entitats de gent gran s'han eliminat les que tenen serveis de naturalesa diferent a centres de dia o centres residencials i aquelles que no tenen cap servei associat vigent. Elaboració pròpia.

Ajust oferta-demanda

Ajust oferta-demanda

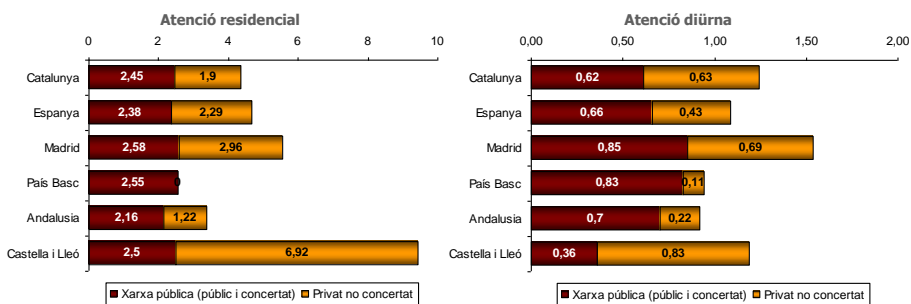
Índex de cobertura

Índex de cobertura = (places disponibles / població de **65** anys o més) x 100*

(* No inclou les places finançades mitjançant la prestació econòmica vinculada al servei, a excepció de Castella i Lleó)

4,35% en **atenció residencial** l'any 2011

1,24% en **atenció diürna** l'any 2011

Font: IMSERSO (2012). *Servicios sociales dirigidos a personas mayores en España. Diciembre de 2011*. Madrid: Observatorio de Personas Mayores. Elaboració pròpia
Nota: les dades de Catalunya s'han corregit a partir de les dades del registre del departament de Benestar i Família, a 31/12/2011, exclouint les places sociosanitàries, raó per la qual la xifra és inferior a la que ofereix l'IMSERSO. Les places residencials de mercat lliure del País Basc no disponibles. En el cas de Castella i Lleó, dins de les privades estan incloses les places finançades mitjançant la prestació econòmica vinculada al servei.

Ajust oferta-demanda

Prospectiva 2020 mantenint cobertura 2011

Atenció residencial:

7.409 places noves fins **2020** si es vol mantenir l'índex de cobertura de 4,35%.

Atenció diürna:

2.068 places noves fins **2020** per mantenir l'índex de 1,24%.

Font: Elaboració pròpia a partir de projeccions demogràfiques de l'Idescat (2012) en un escenari mitjà de creixement i les ràtios de cobertura de l'IMSERSO (2012) a desembre de 2011.

10,4% places residencials desocupades.

12,5% en el cas de les titularitat privada.

35,1% places d'atenció diürna desocupades.

42% en el cas de les titularitat privada.

	Capacitat	Places ocupades	Grau ocupació
Places residencials	56.920	50.981	89,6%
Entitat pública	9.410	9.410	100%
Entitat privada	47.510	41.571	87,5%
Places centre de dia	16.781	10.832	64,6%
Entitat pública	4.581	3.756	82%
Entitat privada	12.200	7.076	58%

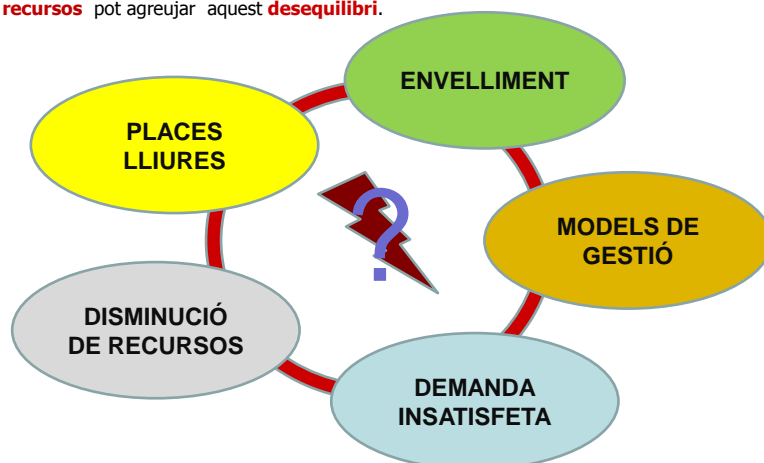
61.813 persones usuàries.

50.981 d'atenció residencial; **10.832** d'atenció diürna.

Font: Per a les places residencials de titularitat privada, es fa una estimació de l'ocupació a partir d'una enquesta d'ACRA sobre els seus associats. Per a les places residencials de titularitat pública, s'ha considerat una ocupació del 100%. Pel que fa als centres de dia, l'ocupació de les places privades es basa en la mateixa enquesta d'ACRA, i per a les de titularitat pública s'ha pres la dada de l'Enquesta econòmica de l'Idescat de l'any 2009.

Actualment, conviu l'existència d'una **demanda pendent** amb **places disponibles desocupades** i amb models de gestió millorables

En un futur, l'**augment de la demanda potencial**, derivat de l'envelliment de la població, i la caiguda de **recursos** pot agreujar aquest **desequilibri**.

Font: Elaboració pròpia.

Ocupació laboral

Ocupació

Volum de treballadors i pes del sector

37.400 persones **assalariades, titulars o amb prestació de serveis***.

Equivalent a **30.000 jornades a temps complet***.

(*No inclou les persones a càrrec d'una tercera empresa. Sí inclou les substitucions.)

1,2% de la **població ocupada** a Catalunya el 4t trimestre de 2009.

79,4% de l'ocupació la genera la **iniciativa privada**.

1 treballador per cada **1,5 usuaris**.

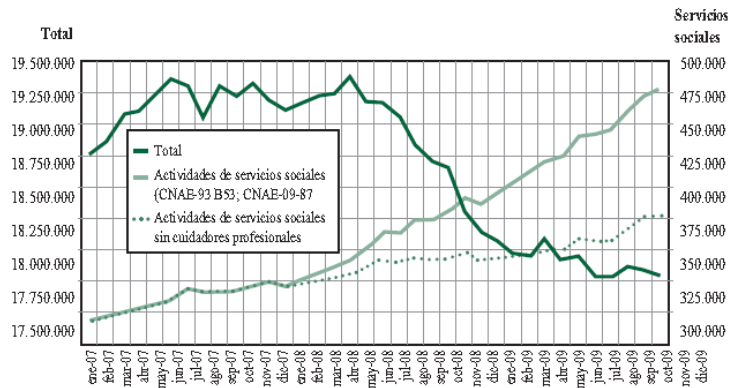
1 jornada complerta per cada **1,9 usuaris**.

Perfil treballador: 87,8% dones; 41 anys d'edat mitjana; **54% auxiliars** de gerontologia

Font: Idescat (2009). *Enquesta econòmica a centres i entitats de serveis socials*. Elaboració pròpia. Per a calcular el nombre de treballadors a temps complet s'ha dividit el nombre total d'hores anuals entre 1.762 hores, resultat de restar 30 hores de lliure disposició a les 1.792 que fixa el conveni estatal d'atenció a la dependència. Per a les dades de població ocupada, la font és l'Idescat (consulta al seu web). Per al càlcul de treballadors per usuari, s'ha pres com a referència l'ocupació de places estimada per l'enquesta econòmica de l'Idescat (2009).

El sector d'activitat de serveis socials és un dels pocs que en temps de crisi han mantingut la **capacitat per generar ocupació i cotitzacions a la Seguretat Social**.

Evolució dels afiliats a la Seguretat Social en situació d'alta a Espanya (gener 2007 - desembre 2009)

Font: Rodríguez Castedo y Jiménez Lara (2010). *La atención a la dependencia y el empleo*. Documento de trabajo 159/2010.

Comptes econòmics

Comptes econòmics

Preus i costos de referència

Cost de referència mòdul social i copagament al mes, per tipologia de servei, 2012
S'assimila cost de referència als preus que s'utilitzen per estimar facturació. Caldria avançar en el coneixement de costos i estructures de cost reals

Tipologia de servei	Cost de referència	Mòdul social	Copagament
Centre de dia	617,32 €	234,68 €	382,64 €
Llar residència	847,24 €	174,94 €	672,30 €
Residència grau I	1.384,88 €	420,40 €	964,48 €
Residència grau II	1.595,06 €	518,29 €	1.076,77 €
Residència grau III	1.869,41 €	667,56 €	1.201,85 €

Tipologia de servei	Cost de referència (*)	Mòdul social mitjà (**)	Copagament mitjà (**)
Centre de dia	617,32 €	234,68 €	382,64 €
Llar residència	847,24 €	174,94 €	672,30 €
Residència grau I	1.384,88 €	969,42 €	415,46 €
Residència grau II	1.595,06 €	1.116,54 €	478,52 €
Residència grau III	1.869,41 €	1.308,59 €	560,82 €

* S'ha pres com a cost de referència de les places el que publica la Generalitat de Catalunya a l'Ordre BSF/127/2012, de 9 de maig, per la qual s'actualitzen el cost de referència, el mòdul social i el copagament, així com els criteris funcionals de les prestacions de la Cartera de Serveis Socials per a l'exercici 2012.

** Partint de les estimacions realitzades per ACRA, el mòdul social i el copagament dels centres de dia es correspon als publicats per l'Ordre anterior. Per a la resta de places (residència graus I, II i III), es considera que el cost mitjà assumit per l'Administració (mòdul social) és el 70% del cost de referència i el cost mitjà assumit pels usuaris (copagament) és el 30%.

Font: Ordre BSF/127/2012, de 9 de maig, per la qual s'actualitzen el cost de referència, el mòdul social i el copagament, així com els criteris funcionals de les prestacions de la Cartera de Serveis Socials per a l'exercici 2012.

Per als centres de dia s'ha considerat el cost de referència del mes de dies laborables.

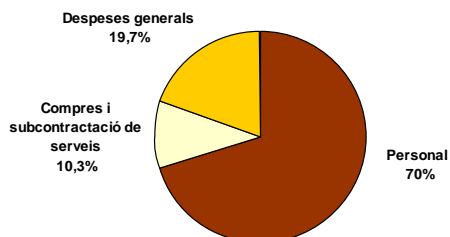
Comptes econòmics

Facturació i estructura de costos

1.023.013.000 € de facturació l'any 2009 (idescat)

1.157.620.239 € segons estimacions pròpies, per a l'any 2012*.

70% de la despesa correspon a **personal** (retribucions i cotitzacions).

Font: Per a la facturació de l'any 2009: Idescat (2009). Enquesta econòmica a centres i entitats de serveis socials. Elaboració pròpia.

* Estimació de la facturació de l'any 2012: es multiplica el preu anual de la plaça de centre de dia (mes laborable) i el preu mig de les places residencials de l'any 2012 pel nombre estimat de places ocupades actualment. El preu mig de les places s'ha ponderat segons l'estimació de com es distribueixen els residents per grau: 5%, grau I; 30% grau II; 65%, grau III. No s'han tingut en compte el preu de les llars residencials.

L'estructura de costos és una estimació a partir de dades d'ACRA.

Impacte econòmic i social

Impacte econòmic

Despesa pública i efecte sobre la recaptació

655.052.530 € de despesa pública

455.606.473 € recaptats per l'administració (sobre un total de **1.157 milions €**), l'any 2012, en concepte de:

- Seguretat Social:	247.630.527 €.
- IRPF:	144.475.011 €.
- Impostos (IVA, societats i altres):	11.908.000 €.

Això suposa que:

39,5% de la facturació total (1.157.620.239 €) retorna a l'Administració en forma de recaptació.

69,6% de la despesa pública (655.052.530 €) retorna en forma de recaptació tributària

Per a estimar la recaptació en Seguretat Social s'aplica un 34,58% (6,35 a càrrec del treballador i 28,23 a càrrec de l'empresa) a les despeses de personal, prenent com a referència l'estudi de: Díaz Díaz, Belén (2012).
- Per estimar la recaptació en concepte de IRPF s'aplica un 20,175%, prenent com a referència una mitjana entre l'estudi anterior i l'estudi per a la província de Guipúscoa que fa: Zubiri et al (2010).
- La xifra d'impostos és la que recull l'Enquesta econòmica de serveis socials de Catalunya de l'any 2009.
- Calculat en base a la facturació de l'any 2009, segons l'enquesta econòmica.
- El retorn es calcula sobre els ingressos públics que estima l'enquesta econòmica de l'any 2009.

Impacte social

Treballadors, usuaris i beneficiaris

3,5% de la població de Catalunya veu la seva vida positivament condicionada pels serveis residencials i d'atenció diürna a la gent gran:

- **37.405** treballadors.
- **63.589** persones vinculades persones que tenen un membre de la llar familiar que hi treballa.
- **61.813** persones usuàries dels serveis. (placés ocupades)
- **105.082** persones beneficiaries de llars familiars que tenen una persona usuària del serveis.

267.900 persones vinculades en total.

Notes: Segons l'Idescat, l'any 2012 hi havia a Catalunya aproximadament 7.571.000 habitants. El nombre de treballadors i el nombre de persones amb un membre a la llar que hi treballa fan referència a l'any 2009. Les persones usuàries és una estimació a partir de l'ocupació de les places a 31/12/12.
Segons la Fundació Jaume Bofill, les llars catalanes tenia com a mitjana 2,7 membres. Per obtenir el nombre de persones que tenen un membre de la llar familiar que treballa al sector s'ha multiplicat el nombre de treballadors per 1,7. De manera anàloga, per calcular el nombre de persones de llars familiars que tenen una persona usuària dels serveis, es multiplica el nombre d'usuaris també per 1,7.
Font López Villanueva, C. (2012). *Nous comportaments residencials a les llars catalanes*. Barcelona. Informes breus núm. 36. Fundació Jaume Bofill.

Resum

Principals conclusions

1. L'any 2020, la població de 85 anys o més augmentarà un 18,1% respecte l'any 2011. L'any 2040, gairebé es doblarà (creixement del 95,7%).
2. Les prestacions econòmiques per a l'atenció en l'entorn familiar suposen un 59,25% de les prestacions del SAAD a Catalunya. Els serveis, un 40,75%.
3. Més del 75% de l'atenció és de provisió/servei públic i al voltant del 75% del sistema és de titularitat privada. La presència pública és alta i la cooperació pública privada en la provisió/producció és intensa
4. L'estructura de la titularitat privada es caracteritza per el minifundisme (2,4 centres de mitjana per operador) i una planta de centres amb un baix nombre de places.
5. Desajustos entre oferta i demanda: augment de la demanda per l'envelliment de la població, llistes d'espera i subocupació dels centres. El sector no assoleix la plena ocupació. Desajustos econòmics i de gestió. Quina evolució?
6. Ocupació 1,2% Un sector amb una alta capacitat per crear llocs de treball (també en temps de crisi) i amb una alta intensitat d'ocupació.
7. Una «facturació» estimada en més de 1.157 milions d'euros l'any 2013.
8. El 70% % de la despesa pública retorna a l'Administració en forma de recaptació (altres fonts ho situen en més del 100% i l'estat en el 85%). La gestió del retorn?